

HERALDISK TIDSSKRIFT

1960 • BIND 1 • NR 2 • SIDE 81-82

Johannes Britze in memoriam
Arvid Berghman

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Johannes Britze in Memoriam

Nordisk heraldik har fått sorg. En av dess främste konstnärlige representanter, Johannes Britze, är icke mer. Den 22 juli lade han sig till vila för att aldrig vakna igen. En hjärtförlamning ändade hans liv.

Johannes Britze var född i Berlin den 19 februari 1895 som son till den kände gravören Friedrich Britze och hans danskfödda maka. Efter avslutad skolgång sattes han i gravörlära hos sin fader. Han skulle nog ha föredragit att ströva omkring i skog och mark och fästa sina intryck på duk med pensel och färg, men fadern var en förståndig man, som ansåg att sonen i första hand borde ha ett levebröd, för den händelse hans talang ej skulle räcka till för en rent konstnärlig verksamhet.

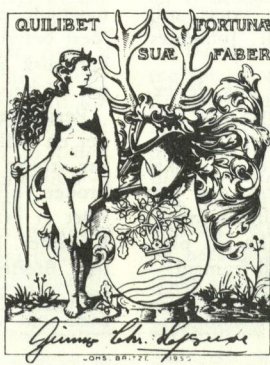
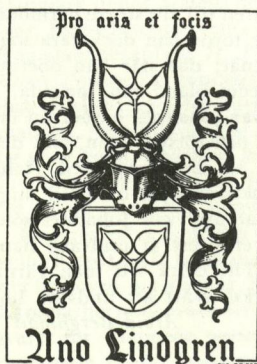
Johannes fullföljde också sin gravörutbildning, och helt säkert var han senare sin fader tacksam för vad han tidigare ansett vara onödigt stor stränghet, ty det är intet tvivel om att de ökade konstnärliga uttrycksmedel han erhöll genom denna utbildning i hög grad berikade hans liv.

År 1910 hade familjen flyttat till Danmark, och när Johannes absolverat sin gravörutbildning, fick han fria händer att odla sina konstnärliga intressen. Han blev nu elev vid Akademiet for de skønne Kunster, där han studerade under ledning av

bl. a. Rostrup Boyesen, en lärare som förstod att vägleda utan att förkväva den egna personligheten hos eleven.

Så kom det första världskriget, och då familjen ännu inte fått danskt medborgarskap, blev Johannes liksom sin fader inkallad till tysk militärtjänst. Efter en kort utbildning skickades han till fronten och blev 1917 svårt sårad vid Miraumont, där ett granatsplitter var nära att ända hans liv. Efter en lång sjukhusvistelse blev han förflyttad till en teknisk avdelning bakom fronten, där han tjänstgjorde som ritare och en tid fick samarbeta med sin fader, som fått en liknande kommandering. En rik samling skisser, teckningar och akvareller, nu i de anhörigas ägo, visar att Johannes även under fronttjänstens omänskliga förhållanden icke lät sin konstnärliga ådra sina.

Julen 1918 var Johannes åter i Köpenhamn och återupptog omedelbart sin konstnärliga utbildning, som nu började avsätta säljbara frukter. År 1919 kom Johannes i kontakt med en dansk vetenskapsman, som skulle skriva ett verk om havets plankton. Johannes fick i uppdrag att utföra illustrationer till detta verk i teckningar och kopparstick, en uppgift som han skilde sig från med stor heder. Därmed var hans smak för kopparsticket som

Tre av Johannes Britzes heraldiska exlibris: för Uno Lindgren, 1942; för Gunnar Chr. Hjernøe, 1950; och hans sista, stucket i april 1960, för Henning Rahmström.

konstnärlig uttrycksform väckt, och han kom att ägna en betydande del av sin verksamhet åt arbete på detta område.

Sedan Johannes skaffat sig en tomt i Rørvig och byggt sig en sommarstuga därstädes, fördelade han gärna sitt arbete så, att han där tillbragte tiden från påsk till början av december med friluftsmåleri, medan han under återstoden av året tecknade, gjorde skisser, graverade i koppar och på sistone även i trä hemma i sin trevna våning på Frederiksberg.

Johannes' kopparstick spänna över mån- ga områden. Han har avbildat byggnader och landskap, han har gjort genrebilder och exlibris, han har graverat frimärken och modeplanscher, och han har framför allt stuckit vapenbilder i en mängd stil- varianter. Han hade en förbluffande stil- kännedom och gjorde med samma utom- ordentliga skicklighet historiska pasti- scher som moderna kompositioner. Till de senare kan man räkna de vapengra- vyrer han utförde för min bok »Svenska borgerliga släktvapen« (Sthlm 1939); de ha även internationellt rönt den allra största uppskattning.

Johannes' exlibris-oeuvre omfattar ett 120-tal blad. Av dem äro många heral- diska, från en enkel liten hjälmprydnad till ett fullständigt vapen i en rik 1700- talsomramning. I andra är bildvalet all- mänt. Som alltid i exlibriskonsten spelar kvinnan en stor roll i Britzes oeuvre, men med undantag för Eva-bilden i ex- libriset för brodern Julius synas mig dessa exlibris ej höra till Johannes' bästa.

Långt överlägsna förefalla mig de ex- libris, där Johannes utan påtryckning från beställarens sida fått ge sin kärlek till na- turen fritt utlopp, som i den utsökta blomsterkransen för Lise Ross, och den döda getingen i ett av de exlibris Johan- nes gjort åt sig själv torde ha sin plats säkrad i exlibriskonsten för all framtid. — En betydande förtjänst hos Johannes' ex- libris är den skickliga textbehandlingen.

Johannes' utomordentliga skicklighet som heraldiker och kopparstickare blev snart uppmärksammas vida omkring, och beställningar strömmade in inte bara från de nordiska länderna utan från många andra: Italien, Spanien, U.S.A., Kanada, Brasilien m. fl. Utställningar som de på Charlottenborg, Den frie Efterårsudstil- ling, 18. November och åtskilliga separat- utställningar bidrogo till att sprida känne- dom om hans konst.

Johannes togs även i anspråk för offi- ciella uppdrag. Så var han under en följd av år knuten till Det kgl. danske Ordens- kapitel som heraldiker och vapenmålare, säkerligen en av de bästa man där haft. Han graverade frimärken åt både danska och svenska postverken, och även det svenska riksheraldikerämbetet tog stundom hans tjänster i anspråk. Under andra världskrigets tyska okupation av Danmark kom emellertid Johannes som son till en tyskfödd fader och en dansk moder i en ömtålig mellanställning och måste lämna alla offentliga uppdrag. Han var sedan verksam blott som privatman.

Johannes var sedan ca. 40 år förenad i äktenskap med Inger Blom men miste sin hustru för ett par år sedan, ett slag som han aldrig hämtade sig helt efter. Äkten- skapet var barnlöst.

Som målare ägnade sig Johannes före- trädesvis åt landskapsmåleri och lade i dagen en utomordentlig förståelse för det danska landskapets behag. Hans måleri hade djupa rötter i dansk tradition och mognade med åren till allt större harmoni. Mest betydande torde han dock vara som heraldisk konstnär; där står han obetin- gat i främsta ledet bland sina samtida.

Personligen var Johannes liksom sin fa- der en stillsam och försynt man, som det var ytterst lätt att samarbeta med. Hans broder Julius skriver i ett brev till mig: »Det er svært at undvære Johannes som Kunstner. Det er svært at undvære ham som Broder«. Till detta vill man gärna foga: det är också svårt att undvara ho- nom som vän.

Arvid Berghman

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.